

APOCALYPTISCHE LITERATUUR

INLEIDING

De apocalyptische literatuur is, voor ons in de 20^e eeuw, vaak lastig om goed te begrijpen. Wij missen immers de kennis van de historische context van de hoorders van die tijd. We moeten daarom kennis opdoen van de geschiedenis van die tijd, maar ook van de apocalyptische literatuur uit de Bijbel (→ Daniël + Ezechiël), van de Joodse geschriften van vóór en ná de verwoesting van de tempel (1 Henoch, 4 Ezra, 2 Baruch, Apocalyps van Abraham / Sefanja), én van christelijke teksten (Apocalyps van Petrus / Paulus, Herder van Hermas, hemelvaart van Jesaja).

Alle geschriften zijn geschreven aan een specifieke groep mensen in een specifieke context. De boodschap van het boek Daniël was bestemd voor de Joodse gelovigen die trouw wilden blijven aan de Torah in het gezicht van vervolging en tegenstand (specifiek de periode van de Makkabeeën en Antiochus Epifanes, rond 165 vCh). Exact zo heeft Johannes ook zijn rondzendbrief/boek geschreven aan de gelovige christenen die te maken hadden met vervolgingen in klein-Azië door het Romeinse rijk. Beide geschriften zijn bedoeld om de vervolgte gemeente te bemoedigen door te wijzen op het grotere perspectief van de overwinning van 'Iemand als een Mensenzoon' (in Daniël) of van Jezus Christus (in Openbaring).

We moeten ons dus inleven in de situatie van toen, waarbij steeds het standpunt van de oorspronkelijke schrijver en zijn lezers het startpunt moet zijn van onze exegese. We mogen hen namelijk geen dingen laten zeggen en bedoelen die ze nooit gezegd of bedoeld hebben. Dit is en wordt namelijk wél vaak gedaan! Zo wordt het boek als een spoorboekje naar de eindtijd gelezen, waarbij elk detail van de geschiedenis al voorbestemd en onomkeerbaar is (dit determinisme heeft niet zelden geleid tot een vorm van fatalisme). Die manier van lezen betekent dat het van geen enkel nut was voor de gemeenten die de brief van Johannes ontvingen. Daarbij menen zij ook dat de Bijbel compleet letterlijk gelezen moet worden. Deze manier van omgaan met de schrift is echter onschriftuurlijk! Het houdt totaal geen rekening met het genre en met de tijdsgebonden context.

OORSPRONG

Dit specifieke genre ontstond in een specifieke periode van het volk Israël. Het werd, tijdens een lange periode, overheerst door heidense volken die ware rechtvaardigen (Torahgetrouwe gelovigen) vervolgden. De vervulling van de beloftes, gedaan door de profeten van het Oude Testament, was ver verwijderd van de dagelijkse realiteit. De apocalyptische literatuur vormde dus een theologie die paste bij deze specifieke situatie.

Apocalyptische literatuur volgde uit de profetische literatuur van het OT, met alle profetieën over de komst van het koninkrijk van God. De wijze waarop de profeten hun boodschap verkondigden verschilde echter duidelijk met de manier waarop apocalyptische schrijvers dat deden.

Ten eerste spraken de profeten, namens God, over Zijn relatie met het volk en de gevolgen daarvan voor de dagelijkse wandel van het volk. De schrijvers van apocalyptische literatuur waren veel meer gericht op de toekomst en verpakten hun boodschap in levendige symboliek, dromen en visioenen.

De inhoud van deze dromen ging over het openbaar maken van hemelse geheimen (mysteries) over het goddelijke plan van verlossing voor Israël + oordeel over de heidense volken + de komst van het Koninkrijk van God. Om hun geschriften enige autorisatie te geven werden ze onder het pseudoniem van een bekende en eerbiedwaardige voorouder of voorbeeld geschreven (Abraham, Mozes, Henoch, Daniël).

De profeten van, tijdens en na de ballingschap plaatsten de ballingschap in het kader van het verbreken van het Verbond met Jahweh. Er ontstond zo ook het geloof dat het oordeel door het lijden van het volk volbracht zou worden, en dat God een manier zou vinden om het Verbond te herstellen. Hij zou zorgen voor een nationaal herstel door een gelovige en Torah getrouwe rest van het volk. Diverse schriftgedeeltes spreken hierover (Jes 24-27,34-35,40-66, Jer 31:31-36, Ez 38-39, Joël 3, Zacharia).

Maar dit is het verbond dat ik in de toekomst met Israël zal sluiten – spreekt de HEER: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en hem in hun hart schrijven. Dan zal ik hun God zijn en zij mijn volk. Men zal elkaar niet meer hoeven te onderwijzen met de woorden: “Leer de Heer kennen”, want iedereen, van groot tot klein, kent mij dan al – spreekt de HEER. Ik zal hun zonden vergeven en nooit meer denken aan wat ze hebben misdaan.

Nadat de ballingschap ten einde was gekomen en het volk weer was teruggekeerd in het eigen land, kwam er echter géén herstel van volk + koninkrijk zoals dat bestond vóór de ballingschap. Dat had men wel verwacht en geloofd. Zo ontstond er wanhoop en ongeloof. Vanuit deze situatie, levend in de heidense duisternis, ontwikkelde men het concept van twee koninkrijken in conflict: het Koninkrijk van God en het rijk van de boze. Het koninkrijk van satan openbaart zich in de diverse koninkrijken der aarde (Daniël 7, Jes 24:21). De machten der duisternis zijn tot in alle structuren van de schepping diep doorgedrongen. Het was een geestelijke strijd geworden tussen licht en duisternis, tussen orde en wanorde, tussen waarheid en leugen. Een strijd die echter gegarandeerd zal eindigen in de komst van het Koninkrijk van God.

Het doel van de apocalyptische literatuur was dus het geruststellen van de gelovigen dat God nog steeds soeverein is en dat er nog zeker weten een toekomst was voor het volk Israël. Temidden van de wanhoop bracht het hoop. Omgeven door de duisternis bood het de belofte van eeuwig Licht. Nu is er nog een strijd gaande, maar het is zeker en vast(gesteld) dat God de slang zal vermorzelen. Het is nú al bekend wie de overwinnaar is.

Een tweede verschil tussen de profeten en de apocalyptici betreft de wijze waarop het Koninkrijk van God werkelijkheid wordt in de geschiedenis. De profeten meenden dat het Koninkrijk van God zou komen door het getuigenis in woord en daad van het volk Israël, als onderdeel van de geschiedenis. Het zou de ‘gouden eeuw’ van Israël worden. Maar hoe paste dan de ballingschap daarin? Dat was en is toch geen goed getuigenis? Maar het moet wel onderdeel uitmaken van het grotere plaatje van de geschiedenis, want anders zou God niet meer alles onder controle hebben, en dat is per definitie níet zo. De Joden hadden dus een probleem.

Vanuit de apocalyptische literatuur kwam er hierdoor een nieuwe manier van denken op. Het was een reactie op het opkomende pessimisme en ongeloof over Gods handelen in de (voor hen) huidige tijd. Het Koninkrijk van God zou zeker komen, maar op een andere manier dan voorheen verwacht werd. Het zou niet geleidelijk opkomen in de geschiedenis van de wereld, maar het zou plotseling inbreken in de geschiedenis, om een geheel nieuwe manier van leven te introduceren.

Ze zagen de geschiedenis waarin ze zelf leefden én de geschiedenis die nog geopenbaard zou worden. En in beiden speelde Israël de sleutelrol. Zo bleef staan dat de geschiedenis zich voortbewoog naar een door God van te voren bepaald doel. Zo bleef ook Gods positie als God intact. Hij was nog steeds de God die alles onder controle had en die Zijn volk niet verlaten had.

Israël bleef dus ook het instrument in Gods handen om dit doel te bereiken. Het was en bleef het Jodendom dat de ware religie was voor de gehele mensheid. Het was en bleef door een gelovige en trouwe Israël dat God zou gaan regeren over alle natiën der aarde. De huidige wereld zou dan wellicht van kwaad tot erger gaan, het doel van Gods heerschappij zou bereikt worden en dat zou ook niet lang meer op zich laten wachten. Het Koninkrijk van God was nabij!

Deze negatieve manier van kijken naar de wereldgeschiedenis en deze visie op Gods handelen was dus het gevolg van hun dagelijks beleefde werkelijkheid. Sinds 586 vCh (aanvang ballingschap) hadden ze Hem (te) weinig krachtig zien werken in de geschiedenis, overeenkomstig de beloften die Hij gegeven had. Ze ervoeren meer het tegenovergestelde: tegenstand, overheersing door vreemde machthebbers, vervolging. De neerwaartse spiraal was meer evident dan Gods verlossende ingrijpen. Toch lieten ze dat niet los. God had de aarde geschapen. God had het volk verlost uit Egypte. God had reddend opgetreden voor de rechtvaardigen in Israël. En dus en dus zou God een nieuwe schepping maken en dus zou God hen opnieuw verlossen en dus zou God opnieuw opkomen voor de rechtvaardigen, voor de getrouwe rest heiligen. Deze rest zou de erfgenaam zijn van het beloofde Koninkrijk van God.

De diverse wereldrijken leken aan de oppervlakte zeer verschillend, maar achter de schermen van de wereldgeschiedenis was duidelijk te zien dat ze een ideologische éénheid vormden (Daniël 2). Het lijkt ook allemaal erg verwarrend aan de buitenkant, maar vanuit Gods perspectief was het volkomen helder en was Zijn hand ook zonder moeite zichtbaar. De profeten spraken er al impliciet over, maar de apocalyptische literatuur was er nu expliciet over: God regeert de wereldgeschiedenis.

De geschiedenis kon nu niet meer gezien worden in het kader van Israël alleen én niet meer – zoals de profeten dat gedaan hadden – als het toneel waarop de mensheid zou groeien tot volmaaktheid, door het voorbeeld en getuigenis van Gods volk, Israël. De strijd was dus ook niet meer tussen Israël en de omringende machthebbers van die tijd, het ging om de strijd tussen de machten van Licht en duisternis, tussen het Koninkrijk van God en het koninkrijk van satan!

HET LITERAIRE GENRE

De term van 'apocalyptische literatuur' komt van het boek Openbaring (in het Grieks: 'Apokaluyis Iesou Criston. Het omvat diverse boeken van ± de 2^e eeuw vóór t/m de 2^e eeuw ná Christus. Dit zijn zowel Joodse als christelijke boeken. Joods: 1 en 2 Henoch, 2 en 3 Baruch, 4 Ezra, Apocalyps van Abraham. Christelijk: Apocalyps van Adam, Seth, Henoch, Shem,

De definitie van J.J. Collins luidt:

'Apocalypse' is a genre of revelatory literature with a narrative framework, in which a revelation is mediated by an otherworldly being to a human recipient, disclosing a transcendent reality which is both temporal, insofar as it envisages eschatological salvation, and spatial insofar as it involves another, supernatural world, intended to interpret present earthly circumstances in light of the supernatural world and of the future, and to influence both understanding and the behaviour of the audience by means of divine authority

De vertaling is dan ongeveer:

Apocalyptiek is een genre van openbarende literatuur met een narratieve structuur, waarin een openbaring wordt doorgegeven door een bovenaards wezen aan een menselijke ontvanger, dat een transcendente realiteit ontsluit. Die onzichtbare realiteit wordt beschreven vanuit het aspect van tijd (→ eschatologische verlossing) en van ruimte (→ een andere, bovennatuurlijke wereld). Het is bedoeld om (1) huidige, aardse omstandigheden te interpreteren in het licht van de bovennatuurlijke wereld en de toekomst, en (2) het begrip en het gedrag van de hoorders te beïnvloeden d.m.v. goddelijke autoriteit.

- ↪ Het is een specifiek literair genre, onderscheiden van andere genres die o.a. in de Bijbel gebruikt worden.
- ↪ Het heeft een narratief plot.
- ↪ Het heeft een boodschapper en een ontvanger.
- ↪ Het geeft een beeld van een aardse én een bovenaardse werkelijkheid.
- ↪ Het verhaal / plot speelt zich in die beide ruimtes / werkelijkheden.
- ↪ Het wil de aardse werkelijkheid (van het moment van schrijven) duiden, d.m.v. de bovenaardse werkelijkheid.
- ↪ Het biedt een tijdslijn van de heilsgeschiedenis.
- ↪ Het wil inzicht geven en het gedrag veranderen van de geadresseerde hoorder.

Er zijn twee typen apocalyptiek:

- ✓ de historische → geeft een overzicht van de geschiedenis in de vorm van een voorspelling.
- ✓ de mystieke → beschrijft de tocht van een visionair door een genummerd aantal hemelen.
[1+2 Henoch, 3 Baruch. Apocalyps van Petrus & Paulus. ME: Dantes Inferno]

Het feit dat de schrijvers een boek schrijven onder het pseudoniem van een bekend persoon uit de vroege geschiedenis, betekent niet dat het een bewust bedrog was. Het was een zeer bekende techniek in de Griekse literatuur. Het gaf het boek een zekere autoriteit mee. Het impliceerde ook het feit dat de geschiedenis voorbestemd

was door God. De hoofdpersoon moest immers de hele geschiedenis (/ toekomst) vertellen van zijn eigen tijd tot de tijd waarin het werkelijk geschreven was en waar het voor het bedoeld was. Zo'n voorspelling hield in dat de toekomst dus vast lag.

Apocalyptiek als genre heeft de volgende kenmerken:

- 1) **Dualisme** → deze / huidige eeuw en de volgende / komende eeuw.
Er is een scheiding tussen deze eeuw, waarin de kwade machten regeren (via de heidense koninkrijken), en de komende eeuw, waarin God zal regeren (met zijn trouwe volgelingen). Het is een tegenstelling tussen licht en duisternis, goed en kwaad. Dit cosmische conflict vindt ook plaats ín de mens → psychologische dualisme. In de mens woedt de strijd tussen de kwade en de goede impulsen. Er is ook de tegenstelling tussen hemel en aarde, maar dat betekent natuurlijk niet dat God (in de hemel) niets met de (mens op) aarde heeft te maken.

Onder de apocalyptici ontwikkelde zich een manier van denken over en kijken naar de transcendente realiteit van God. De strijd tussen Gods koninkrijk en dat van de boze, werd o.a. gevoerd door Gods engelen en gevallen engelen, waarbij Satans demonen de mensheid en de gehele schepping willen vernietigen. Deze strijd in de hemelen is ook zichtbaar in de conflicten op aarde (Daniël 10:13-20). Sterker nog, de aardse oorlogen zijn een weerspiegeling van de hemelse strijd. De huidige eeuw is (nog!) in handen van de boze, waarin satans engelen de macht hebben alle gebieden en landen der aarde. Alle landen? Nee, er is één land en één volk dat wordt geleid en geregeerd door Jahweh: Israëel!
- 2) Een radicale **breuk** tussen deze en de komende eeuw, verbonden met een zeer pessimistische kijk op deze eeuw + de hoop volkomen gevestigd op de komende eeuw.
- 3) De indeling van de geschiedenis is verschillende **tijdperken** (bedelingen), waarin alles volgens een goddelijk plan voorgeprogrammeerd staat.
De hele geschiedenis is al door God bepaald. Het is verdeeld in grote tijdperken (millennia), overeenkomstig de regeringen van de grote wereldrijken. Het doel van God is de komst van Zijn koninkrijk en geen mens of heidens koninkrijk kan iets doen om dat te verhinderen.
Dit is geen vorm van fatalisme, maar een diep vertrouwen op Gods genade en trouw aan Zijn verbond. Binnen het eeuwig vastgestelde is er zeker nog ruimte voor God om te reageren op zowel de zonde van Zijn volk als op hun bekering.
- 4) Een cosmisch wereldbeeld, waarin de gelovige meer individu is dan onderdeel van een bepaalde groep (volk van Israëel) + de verwachting van een **cosmische crisis**.
- 5) De verwachting van een **bovennatuurlijk ingrijpen** door God + het spoedig komen van Gods heerschappij → het laatste oordeel.
De komst van het Koninkrijk van God is dé climax van de wereldgeschiedenis. Het zal komen ná de grote crisis en zal zijn als een nieuw paradijselijk begin, een nieuwe schepping. De realisering van dit koninkrijk zal plaatsvinden ná het grote en laatste oordeel van de onrechtvaardigen. De God van Israëel (of de Messias) zal alle vijanden van Zijn volk veroordelen en bestraffen voor hun daden. Hóe dat allemaal exact zou gaan was nog niet helemaal helder, maar dat er een afsluitend oordeel zou moeten komen, dát was evident. Immers, hoe kan zoveel

ongerechtigheid, wereldwijd en door de eeuwen heen, onbestraft blijven? God regeert in gerechtigheid, en dús moet er een definitief einde komen aan elke vorm van *ongerechtigheid*.

God zélf zal hier dan ook voor zorgen. Hij is het die verantwoordelijk is voor de komst van Zijn koninkrijk. Het zal het einde betekenen van al het kwaad dat nu nog volop aanwezig is.

Het Koninkrijk van God zal specifiek gegeven worden aan het volk van God en zij zullen met Hem regeren als koningen (Daniël 7:18, 27).

In het OT noemde men dit moment 'De dag des Here'.

- 6) Het door God bewerkte **heil voor de rechtvaardigen** (beschreven als een terugkeer van de paradijselijke toestand).

In het OT wordt er melding gemaakt van een leven na de dood, maar zonder echte invulling van het lot van de rechtvaardigen. In Jesaja 56-66 wordt er wel gesproken van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, maar daarin was er nog wel sprake van dat de mensen zouden overlijden. Het was meer een utopische vorm van het huidige leven, waar er geen ellende, oorlog, ziekte meer zou zijn. Zo beleefde men toen ook het leven en de beloning van een goed leven: met je kinderen en kleinkinderen leven van de overvloed van het land.

In de apocalyptische literatuur kwam een radicaal andere beeld naar voren. Er was een duidelijker verwachting van een leven na de dood en dat leven was niet op aarde maar met de engelen in de hemel (Daniël 12:2-3).

- 7) De introductie van engelen om historische en eschatologische gebeurtenissen te duiden (**angelus interpretes**).

Dit komt al voor in het boek van de profeet Zacharia (6^e eeuw vCh).

- 8) De introductie van een **koninklijke heilsfiguur**.

Regelmatig wordt er melding gemaakt van een hemelse tussenpersoon, een 'zoon des mensen' (Daniël 7, zie ook Psalm 80:15-18). Het is een type van Adam en/of Israël → hij is de ontvanger van Gods heerschappij over de wereld. In Hem zal het volk Israël voor eeuwig de wereld regeren.

In het OT is de Messias nog 'slechts' een aardse figuur, een heersende koning. Vanaf de 2^e eeuw vCh krijgt hij meer aandacht in de apocalyptische literatuur en wordt hij uiteindelijk (in 4Ezra, 1^e eeuw naCh) een Davidische Messias wiens regering plaatsvindt tussen de huidige en de komende eeuw → vergelijkbaar dus met hoe Johannes hem beschrijft.

HET APOCALYPTISCHE WERELDBEELD

HEMELSE WEZENS

Er is veel meer plaats en ruimte voor demonen en engelen dan in de andere Bijbelse boeken. Aardse conflicten zijn afspiegelingen van de conflicten tussen de engelen die heersen over een bepaald gebied / natie. Het succes van Israël was daarin mede afhankelijk van de kracht van de aartsengel Michaël.

DAG DES HERE

Het oordeel over de onrechtvaardigen is nabij en zeker. De laatste periode vóór de finale afrekening is aangebroken. Dit oordeel verzekert de overwinning van de rechtvaardigen. De rechtvaardigen zijn niet per definitie gelijk aan de leden van het volk Israël, maar worden gezien als de getrouwe rest binnen dat volk.

EEN NIEUWE VISIE OP HET LEVEN NA DE DOOD.

Er wordt daar ronduit over gesproken. De toekomst van de rechtvaardigen ligt nu echter niet op de paradijselijke aarde, zoals de profeten van het OT dat zagen, maar ze zullen stralen in de hemel als en bij de engelen (Dan 12:2-3).

DUALISME

Er is een tweedeling van de kosmos en de mensheid in goed en kwaad, licht en duisternis (toegepast op Israël → Michaël en Belial). Tussen die beide polen is er een continue strijd gaande. Die strijd zal, op Gods vastgestelde tijd, tot een einde komen, in het voordeel van het Licht. Op dit moment zijn de trouwe volgelingen van Jahweh de minderheid en worden ze vervolgd om hun trouw aan Hem. Zij wachten op en zien uit naar het ingrijpen van God of de Messias.

De overgang van de huidige naar de komende eeuw, wordt gekenmerkt door een serie van oorlogen tussen de beide partijen.

Het Joodse apocalyptische dualisme is geen absoluut, noch een eeuwig dualisme. Dat zou betekenen dat God niet meer de Almachtige en de Allerhoogste zou zijn. Het is dus een **beperkt dualisme**. Dit type dualisme werd zichtbaar op drie manieren:

1] Eschatologisch dualisme.

De verdeling van de geschiedenis in twee opeenvolgende, maar tegenstrijdige periodes. De overgang van de huidige naar de komende is de dag des oordeels, de Dag des Here.

2] Ethisch dualisme.

De verdeling van de mensheid in twee tegenstrijdige groepen: de rechtvaardigen (de wijzen, het volk Israël) en de onrechtvaardigen (de dwazen, de heidenen).

3] Psychologisch dualisme.

De aanwezigheid van twee tegenstrijdige krachten / geesten in de individuele mens → de geest van waarheid / Licht en de geest van leugen / duisternis. De cosmische strijd tussen goed en kwaad vindt dus ook plaats op microcosmos-niveau, in het hart van de mens. Beide machten streven naar overheersing van het hart van de mens. De mens kiest zelf naar welke macht hij zich voegt.

DE KOMST VAN DE MESSIAS

Deze verwachting is geen overheersend thema. Er is ook geen overeenstemming hierover. Het Joodse messianisme richtte zich voornamelijk op de komst van een Messiaanse koning, gezonden door God, die de positie en eer van Israël weer zou herstellen. Als symbool was hij echter misbaar in het geheel van eschatologische verwachtingen. De 2 voornaamste vormen van Joods messianisme waren:

- Hersteld mess. → men verwachtte een herstel van het Davidische koningschap. Dit nieuwe koningschap was gebaseerd op het oorspronkelijke, geïdealiseerde koningschap van David en zou zorgen voor de vervolmaking van de huidige wereld (= projectie van het heden op de toekomst).
- Utopisch mess. → men verwachtte een toekomst die alles zou overtreffen wat ze tot dan toe gekend hadden.

Er is weinig overeenstemming bij de apocalyptici over hoe het Koninkrijk van God zal komen. Bij sommigen zit er een tijdelijk Messiaans koningschap tussen de huidige en de komende, eeuwige bedeling. Deze periode was dan een overgang, waarin er nog elementen van het huidige en reeds elementen van de komende eeuw zitten. In het uiteindelijke, eeuwige Koninkrijk van God speelt de Messiasfiguur geen enkele rol.

DE ESCHATOLOGISCHE TEGENSTANDER

Dit is een handlanger van satan, die het volk van God verleid, verhindert en vervolgt. Deze persoon vindt zijn oorsprong in verhalen rond de eeuwige strijd tussen Belial (de satan) en God (psalm 74:14, 87:4; Ez 38-39; Dan 7-8, 11:36-39) en wordt op meerdere momenten in de geschiedenis toegepast op een dan bestaand persoon.

In de apocalyptische literatuur zijn er twee tradities herkenbaar:

- 1) Een goddeloze tiran die op zal staan in de laatste dagen om de voornaamste tegenstander van God en Zijn volk te worden. Deze machthebber zal dan ook de legers van het kwaad verzamelen en leiden in de veldslag tegen de volgelingen van het Licht. Ten tijde van Daniël werd het de Syrische koning Antiochus Epiphanes en ten tijde van het Romeinse Rijk werd het Caligula en/of Nero.
- 2) Een valse profeet die wonderen en tekenen verricht, ter ondersteuning van zijn valse leringen.

Soms zijn de satan en de Tegenstander één en dezelfde persoon.

DE SCHEPPING VAN EEN NIEUWE HEMEL EN NIEUWE AARDE

Dit is al door Jesaja geprofeteerd (65:17, 66:22). Voor de apocalyptici was dit was de laatste eschatologische handeling. De vraag is of deze herschepping voorafgegaan wordt door een totale verwoesting van de huidige schepping, of dat het gaat om een vernieuwing / verbetering ervan. In de meeste literatuur wordt het echter wel gezien als een terugkeer naar de tijd van het paradijs van Adam en Eva.

PAULUS EN HET APOCALYPTISCHE WERELDBEELD

Er zijn 4 tekstgedeeltes in de brieven van Paulus die een eschatologisch scenario laten zien, betreffende de komst van Jezus, zowel als die van de antichrist.

1 Tessalonicenzen 4:13-18

Broeders en zusters, wij willen u niet in het ongewisse laten over de doden, zodat u niet hoeft te treuren, zoals zij die geen hoop hebben. Want als wij geloven dat Jezus is gestorven en is opgestaan, moeten wij ook geloven dat God door Jezus de doden naar zich toe zal leiden, samen met Jezus zelf. Wij zeggen u met een woord van de Heer: wij, die in leven blijven tot de komst van de Heer, zullen de doden in geen geval voorgaan. Wanneer het signaal gegeven wordt, de aartsengel zijn stem verheft en de bazuin van God weerklinkt, zal de Heer zelf uit de hemel neerdalen. Dan zullen eerst de doden die Christus toebehoren opstaan, en daarna zullen wij, die nog in leven zijn, samen met hen op de wolken worden weggevoerd en gaan we in de lucht de Heer tegemoet. Dan zullen we altijd bij hem zijn. Troost elkaar met deze woorden.

2 Tessalonicenzen 1:5-10

Broeders en zusters, uw standvastigheid en trouw onder de vervolgingen en onderdrukking zijn het bewijs dat God rechtvaardig oordeelt door u zijn koninkrijk, waarvoor u nu lijdt, waardig te achten. God is inderdaad rechtvaardig: hij zal uw onderdrukkers straffen met onderdrukking en u, die nu onderdrukt wordt, samen met ons van alle last bevrijden wanneer Jezus, de Heer, vanuit de hemel verschijnt. Dan komt hij in een vlammend vuur en omringd door engelen, door wie hij zijn macht manifesteert; dan straft hij hen die God niet erkennen en het evangelie van onze Heer Jezus niet gehoorzamen. Ze zullen voor eeuwig worden verstoten, ver van

de Heer en van zijn kracht en majesteit. Op die dag komt hij om te worden geprezen door al de zijnen, om te worden geëerd door allen die tot geloof gekomen zijn – ook door u, want u hebt ons getuigenis aangenomen.

1 Korinthe 15:51-55

Ik zal u een geheim onthullen: wij zullen niet allemaal eerst sterven – toch zullen wij allemaal veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, wanneer de bazuin het einde inluidt. Wanneer de bazuin weerklinkt, zullen de doden worden opgewekt met een onvergankelijk lichaam en zullen ook wij veranderen. Want het vergankelijke lichaam moet worden bekleed met het onvergankelijke, het sterfelijke lichaam met het onsterfelijke. En wanneer dit vergankelijke lichaam is bekleed met het onvergankelijke, dit sterfelijke met het onsterfelijke, zal wat geschreven staat in vervulling gaan: 'De dood is opgeslokt en overwonnen. Dood, waar is je overwinning? Dood, waar is je angel?'

2 Tessalonicenzen 2:1-12

Broeders en zusters, over de komst van onze Heer Jezus Christus en het tijdstip waarop we met hem worden verenigd, zeggen we u: verlies niet meteen uw verstand en raak niet in paniek wanneer een profetie, een uitspraak of een brief die door ons zou zijn geschreven, het voorstelt alsof de dag van de Heer op het punt staat aan te breken. Laat u door niemand misleiden, op geen enkele manier. De dag van de Heer breekt niet aan voordat velen zich van het geloof hebben afgekeerd en de wetteloze mens verschenen is, hij die verloren zal gaan. Hij zal alles wat goddelijk en heilig is bestrijden en zich erboven verheffen, om in Gods tempel plaats te nemen op de troon en zich voor te doen als God zelf. Herinnert u zich niet dat ik u dit herhaalde malen heb gezegd toen ik bij u was? Dan weet u ook wat hem nog tegenhoudt en dat hij pas zal verschijnen op de voor hem vastgestelde tijd. Hoewel in het verborgene de wetteloosheid nu al werkzaam is, moet eerst degene die hem tegenhoudt verdwijnen. Pas dan verschijnt hij – en dan zal de Heer Jezus hem doden met de adem van zijn mond en vernietigen door de aanblik van zijn komst. De komst van de wetteloze mens is het werk van Satan en gaat gepaard met groot machtsvertoon en valse tekenen en wonderen, en allen die verloren zullen gaan, zal hij met zijn kwaadaardigheid verleiden. Want ze hebben de liefde voor de waarheid, die hen had kunnen redden, niet aanvaard. Daarom treft God hen met verblinding, zodat ze dwalen en de leugen geloven. Zo zal iedereen die de waarheid niet gelooft maar behagen schept in onrecht, worden veroordeeld.

Diverse aspecten van het apocalyptische wereldbeeld zien we terug in hoe Paulus naar de wereld keek.

DUALISME

Hij deelt volledig de visie van het beperkte dualisme (→ Rom 9-11).

1) Eschatologisch dualisme.

Ook Paulus ziet twee tegenstrijdige eeuwen, de huidige eeuw van het kwaad en de komende van verlossing (Gal 1:4, Rom 8:18, 1Kor 1:26), en ook hij ziet zichzelf als levend aan het einde van die boze eeuw (1Kor 10:11). Maar Paulus ziet ook dat de komende eeuw van verlossing al reeds gekomen is, in de huidige eeuw van het kwaad.

De dood en opstanding van Jezus waren eschatologische momenten die zorgden voor een scheiding tussen de huidige en de komende eeuw (Rom 12:2, 1Kor 1:20,2:6, Gal 1:4). We zitten nu in een 'tusseneeuw' waar de machten der duisternis zijn overwonnen en op hun retour zijn (1Kor 2:6-7), een eeuw waarin de volgelingen van Jezus reeds delen in de voordelen van de komende eeuw der heerlijkheid (2Kor 5:17). Het bewijs en onderpand daarvan is de eschatologische gave van de Heilige Geest. Die is nú al uitgestort op hen die deel zijn van de Messiaanse gemeenschap (Rom 8:9-11, 1Kor 6:19, 12:4-11, 1Tess 4:8).

De term 'nieuwe schepping' was een apocalyptische term die direct in verband stond met de komende eeuw (Jes 65:17,66:22, Openb 21:1). Paulus' toepassing daarvan op de gelovigen betekende voor hem dat die voor hen dus al gekomen was. De twee eeuwen vernoemt Paulus naar de twee 'vaders' daarvan: Adam en Jezus (Rom 5:12-21).

2] Ethisch dualisme.

De eeuwige strijd is die tussen de slang van haat + kwaad (Rom 16:20, 1Kor 7:5, 2Kor 2:11,11:11,12:7, 1Tess 2:18) en de God van liefde (Rom 5:5,8:39, 2Kor 13:14). Op aarde wordt die strijd zichtbaar in de trouwe volgelingen van de Torah en de Messiaanse gemeenschap, versus hen die nog wandelen naar de heerser van deze wereld en God ongehoorzaam zijn.

3] Psychologisch dualisme.

De christen als persoon is hét centrum waarin het beperkte dualisme tot uiting komt. Het is ín de christen dat de beide machten om heerschappij vechten. Het is ín de christen waar we zowel de huidige als de nieuwe eeuw / schepping zien (2Kor 5:17). Het is dus alleen 'ín Christus' dat de nieuwe schepping is gekomen. De strijd tussen de geesten van licht / waarheid en leugen / duisternis zien we verder terug in de worsteling tussen het 'vlees' en de Geest (Gal 5:16).

4] Ruimtelijk dualisme

Er zijn 3 niveaus van bestaan: hemel – aarde – Sheol (dodenrijk). De hemel is hierin de woonplaats van God en de engelen. De aarde is de verblijfplaats van de mensheid. Dit ruimtelijk dualisme is verbonden met het eschatologische dualisme, vanwege het feit dat het hemelse Koninkrijk van God uiteindelijk op aarde zou komen.

Voor Paulus was de hemel de woonplaats van Jezus, waar hij zit aan de rechterhand van de Vader (psalm 110:1, Rom8:34, Kol 3:1). Vanuit die hemel zal Hij neerdalen op aarde als zowel Rechter en Redder (1Tess 1:10,4:16, Fil 3:20).

DE KOMST VAN DE MESSIAS / DAG DES HERE

Op de Dag des Here komt God – of de Messias – om het oordeel te vellen over de onrechtvaardigen en de verlossing voor de rechtvaardigen. Paulus ziet beide Joodse opties samenvloeien in Christus Jezus (1Tess 5:2, Rom 2:16, 2Tim 4:1).

Hoe Paulus dacht over een Messiaanse koninkrijk tussen de huidige en de komende eeuw in, is een punt van discussie. Vanuit 1Kor 15:20-28 is mogelijk af te leiden dat hij zo iets voor ogen had, vergelijkbaar met het beeld van Johannes (1000-jarige rijk). Andere teksten van hem geven aan dat Zijn komst op aarde snel zal worden gevolgd door de opstanding en het oordeel. Dit betekent concreet de realisering van het eeuwige Koninkrijk van God. Mogelijk zag hij het Messiaanse rijk toegepast in deze reeds~nog niet periode tussen opstanding + hemelvaart en de wederkomst....

DE ESCHATOLOGISCHE TEGENSTANDER

De evangelisten beschrijven de komst van een satanische tegenstander van Christus → de antichrist. Paulus combineert de beide beelden van de apocalyptici (goddeloze tiran en valse profeet) in één persoon (2 Tess 2:1-12). Bij Zijn terugkeer zal deze valse Messias door de ware Messias worden gedood.

ESCHATOLOGIE

= het onderdeel van de systematische theologie dat zich bezig houdt met thema's die te maken hebben met de toekomst van het individu (→ dood, opstanding, oordeel, eeuwig leven, hemel en hel) én van de gemeente en/of het Joodse volk (→ komst van de Messias, grote verdrukking, opstanding, oordeel, tweede komst van Christus, Messiaanse koninkrijk, nieuwe hemel en aarde).

Profetische eschatologie:

De optimistische verwachting dat God de schepping weer tot zijn oorspronkelijke staat zou herstellen door de geschiedenis van de mensheid heen, gebruik makend van politieke acties en gewone historische processen. De glorieuze toekomst zou dus voortkomen uit het heden.

Apocalyptische eschatologie:

De pessimistische visie dat de geschiedenis van de mensheid in een neerwaartse spiraal is gekomen, waardoor het herstel van de mensheid en de schepping totaal afhankelijk is van een radicaal ingrijpen van God in de geschiedenis. De glorieuze toekomst zou dus inbreken in het heden.

Binnen de profetische teksten van het OT zijn al apocalyptische tendensen zichtbaar → Jesaja 24-27, 56-66, Joël, Zacharia 1-6 + 9-14.
